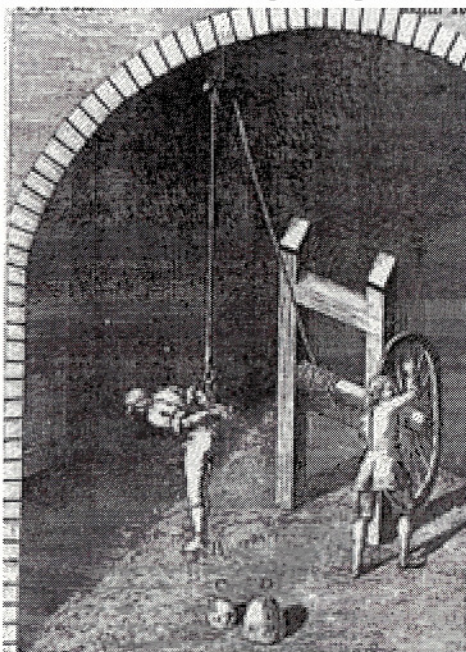

De bokkenrijders: fantasie of werkelijkheid? (2)

Martelmethoden en rechtspleging

De rechtspleging in vroeger tijden was dat een verdachte pas kon worden veroordeeld wanneer hij vrij van dwang had bekend. Het leveren van bewijzen was dus niet voldoende. Omdat dit natuurlijk niemand deed werd de verdachte soms "geholpen" om zijn geheugen op te frissen.

De meest gebruikte methode was als volgt: Als hij (meestal was het inderdaad een hij, hoewel ook vrouwen verkleed als mannen lid waren van de bokkenrijders) niet meteen een inbraak of moord bekende en geen namen wilde noemen van medeplegers werd hem door de beul de folterkamer en de martelwerktuigen getoond om zodoende de verdachte angst in te boezemen. Dit heette de territie. Hoewel dat heden ten dage al voldoende reden zou zijn geweest om te bekennen maakte dat vroeger, toen de mensen veel ruwer waren, nauwelijks indruk en kreeg de verdachte 16 uur geen eten om zijn weerstand te breken. Vervolgens begon de foltering die normaal gesproken bestond uit drie fasen. Bij de foltering moest steeds een arts (een zogenaamde chirurgijn) aanwezig zijn om te zorgen dat de gemartelde niet bezweek aan zijn verwondingen. De eerste fase was het aandraaien van de duimschroeven. Deze pijn konden de meeste verdachten wel verdragen. Daarna begon de beul met de Spaanse laars, waarbij de verdachte zijn onderbeen en voet in een ijzeren laars (die uit twee delen bestond) moest stoppen en vervolgens werden deze twee delen met een vleugelmoer steeds harder aangedraaid. Had dit geen resultaat dan ging de beul over tot de zogenaamde stropcade, waarbij de verdachte met zijn armen achter op zijn rug geboid, werd opgetakeld.

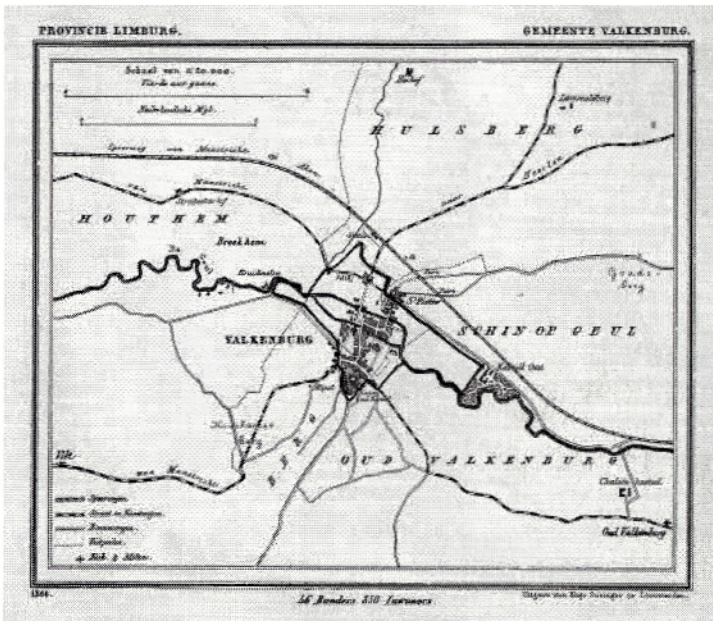
Zo bleef hij hangen waarbij hij vaak nog zweepslagen op zijn blote rug kreeg en ook nog gewichten aan zijn tenen werden gehangen die dan na enige tijd afscheurden door het gewicht. Deze pijniging konden de meeste verdachten niet verdragen en bekenden en noemden namen van mensen die waarschijnlijk niets met de bende te maken hadden maar de verdachte deed dat om zo van zijn pijn

verlost te worden. (Overigens werd de stroppeade ook al toegepast in het oude Italië rond 1500 waarbij de verdachte niet werd opgehangen maar van een verhoogd podium werd afgeduwd). Omdat dit een bekentenis was onder dwang gold zij niet en de verdachte moest daarom de bekentenis binnen 24 uur bevestigen (de zogenaamde recollectie). Indien hij dit niet deed begon het feest weer van voren af aan. Voor zover bekend heeft slechts één bokkenrijder deze pijn doorstaan en heeft nooit bekend maar werd desondanks toch terechtgesteld. Dat was de kapitein van de bokkenrijders, de chirurgijn Joseph Kerkckhoffs. Hij moet de grote leider geweest zijn van de bokkenrijders.

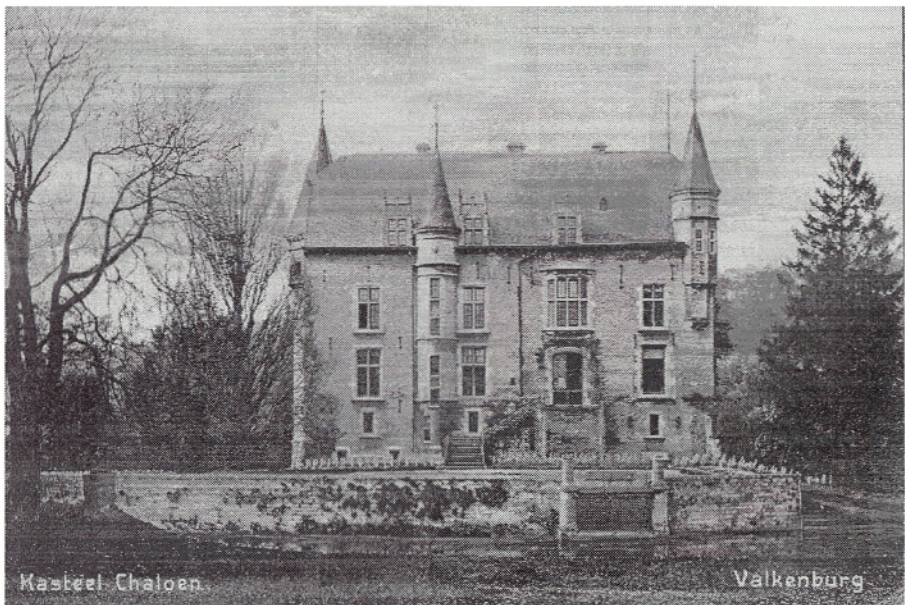
Nadat de verdachte bekend had deed de justitie (een schout -vergelijkbaar met de huidige officier van justitie- met de schepenen) uitspraak. Deze uitspraak was (bijna) altijd de dood door ophanging, wurging, radbraken, verbranding of vieren-delen.

Door middel van deze onmenselijke martelmethoden heeft een van de meest gewetenloze schurken van de eerste bokkenrijders (Bernhard Beckx) in 1743 32 misdrijven bekend, waaronder zeven moorden.

De terechtstellingen vonden verspreid over het gebied plaats. De leden van de bende die in het Land van Valkenburg woonden werden terechtgesteld op de Lommelenberg (ook wel Lommelsberg genoemd).

Op bovenstaande tekening is de Lommelenberg (of Lommelsberg) rechtsboven aangegeven.

De vervolgers woonden in buitenhuizen of kastelen rondom Valkenburg, zoals kasteel Schaloen.

Namen van Bokkenrijders in Schin op Geul

In de geraadpleegde boeken wordt een aantal namen van bekende bokkenrijders genoemd. Uit Schin op Geul en Oud Valkenburg zijn dat onder meer de volgende personen:

1. Anton Bosch, geboren omstreeks 1730; een neef van de gevluchte Anthon Bosch uit Heek, woonde te Walem, gehuwd met Anna Maria Kuypers, zes kinderen, ongeletterd (d.w.z. kon niet lezen of schrijven), van beroep timmerman, dagloner en voerman. Hij werd op 5 februari 1776 gearresteerd. Op 29 en 30 april werd hij onderworpen aan een zogenaamd scherper examen (in feite betekende dat dat hij onderworpen werd aan een nieuwe marteling). Hij heeft toen blijkbaar bekend maar op 2 mei herriep hij zijn bekentenis, maar op 3 mei heeft hij alsnog in de recollectie bekend;
2. Geertruid (Trui) Bosch, dochter van Anton. Zij ontkwam aan de doodstraf en werd na geseling voor eeuwig naar het buitenland verbannen.
3. Frans Anton Brassé ("de Mox"), geboren in 1732 te Margraten, gehuwd met Anna van Stocken uit Schin op Geul in 1757, woonde tegenover de (toenmalige) kerk. Geletterd, van beroep schoenmaker en bakker. Hij werd gearresteerd op 11

januari 1775, confrontatie op 4 februari, scherper examen op 8,9 en 11 februari en 11 augustus. Vonnis 14 augustus, radbraken na wurging. Het vonnis werd op 17 augustus 1775 op de Lommelenberg uitgevoerd;

4. Caspar van Mechelen, geboren omstreeks 1723 te Ransdaal, woonde in Schin op Geul naast het medebendelid Brassé, gehuwd met Maria Winthagen, vier dochters, beroep: ex-tollenaar, voerman en pachter. Hij werd op 8 februari 1776 gearresteerd en verhoord. Op 10 en 12 april een scherper examen, recollectie op 13 april, scherper examen 20 augustus. Vonnis 24 september: galg. Uitgevoerd 28 september 1776 "aan de Heide".

De kluis op de Schaesberg tussen Schin op Geul en Valkenburg is aan het einde van de 17e eeuw gebouwd door de Heer van het kasteel Schaloen en is tweemaal door de Bokkenrijders overvallen.

Conclusies

Na lezing van het vorenstaande ligt naar mijn oordeel de conclusie voor de hand dat in de periode 1725-1775 een bende van rovers, inbrekers en moordenaars Zuid Limburg onveilig heeft gemaakt. De buit die vaak werd binnengehaald was soms geld maar ook etenswaar zoals boter en spek. Omdat de bende vaak met velen de inbraak pleegde moest de buit ook onder velen verdeeld worden en bleef per persoon weinig over. Dat de bende kerken, herbergen en grote boerenhoeven overviel is niet verwonderlijk omdat er op andere plaatsen weinig tot niets te halen viel. De bende deed dat niet uit ideologische overwegingen maar zuiver om te overleven. Van romantiek was in die tijd beslist geen sprake. Brood op de plank voor de grote gezinnen was hun drijfveer en daarbij zijn velen op een gruwelijke, mensonwaardige manier aan hun einde gekomen.

Jan Hendriks

Bronnen

Bij beide artikelen is gebruik gemaakt van onderstaande boeken:

Blok, Anton, *De bokkerijders, roversbenden en geheime genootschappen in de landen van Overmaas (1730-1774)*, 1992; uitgegeven door Prometheus, Amsterdam

Pijls, H. *Bokkerijders met de doode hand*, 1985, werkgroep historie Schinnen.

Ramakers, G en Pasing Theo, *De moeste avonturen van de bokkerijders*, 1972; uitgegeven door Uitgeverij Limburgs Dagblad Heerlen;

Speetjens, José(phus), *Land van de bokkerijders, mythe-historie-fictie*, 2006, uitgegeven door Stichting Bokkeryder, Groot-Genhout.